

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดกรุงเทพมหานคร มีสาระสำคัญต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านการจัดการสอน ด้านการอบรมและแนะแนว ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่างประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดกรุงเทพมหานครจากการประเมิน โดยสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2523 ถึงปีการศึกษา 2531 ซึ่งมีจำนวน 53 โรงเรียน จำนวนครูทั้งหมด 2,024 คน

ตัวอย่างประชากรเป็นครูในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดกรุงเทพมหานคร จากโรงเรียน 53 โรงเรียน จำนวน 336 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ฉบับ คือ

2.1 แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ เป็นแบบสำรวจรายการ (check list) และเติมข้อความ จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูในด้านการจัดการสอน การอบรมและแนะแนว การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การพัฒนาตนเอง และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของครู และแนวปฏิบัติ

เกี่ยวกับการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน เป็นแบบสำรวจรายการและแบบปลายเปิด จำนวน 30 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานของครู เป็นแบบสำรวจรายการ โดยจัดอันดับความสำคัญ 5 อันดับ

2.2 แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูให้สัมภาษณ์ เป็นแบบสำรวจรายการและเติมข้อความ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูในเรื่องการจัดการสอนและงานที่ต้องรับผิดชอบ เป็นแบบคำถามปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ

2.3 แบบสังเกต เป็นแบบสังเกตการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและแบบสังเกตการสอนของครูในชั้นเรียน เกี่ยวกับ กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมการฝึก กิจกรรมสรุปและประเมินผล และกิจกรรมอื่น ๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ สังเกตการสอนครูในชั้นเรียนโรงเรียนละ 1 คน รวม 14 คน และสัมภาษณ์ครูโรงเรียนละ 2 คน รวม 28 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต มาวิเคราะห์โดยใช้ความถี่และค่าร้อยละ และจัดอันดับความสำคัญ

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สถานภาพครู

ครูในโรงเรียนประถมศึกษาใต้เด่น สิงคโปร์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 315 คน เป็นหญิง (ร้อยละ 87.62) ชาย (ร้อยละ 12.38) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 44.76 และมีอายุราชการระหว่าง 11-15 ปี ร้อยละ 36.83 ครูส่วนใหญ่มีวุฒิครูระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 92.38) และทำงานในโรงเรียนที่ทำอยู่ในปัจจุบันเป็นเวลา 11-15 ปี ร้อยละ 30.16

ครูส่วนใหญ่เป็นครูประจำชั้นและสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (ร้อยละ 78.41) กลุ่มประสบการณ์ที่สอนครูส่วนใหญ่สอนกลุ่มทักษะ (คณิตศาสตร์) ร้อยละ 54.60 รองลงมาสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ร้อยละ 51.43 และมีชั่วโมงสอนสัปดาห์ละ 18-21 ชั่วโมง ร้อยละ 61.27

2. การปฏิบัติงานของครูในด้านการจัดการสอน

2.1 การเตรียมการสอน

ครูใช้เวลาเตรียมการสอนในแต่ละวัน 30 นาที (ร้อยละ 32.38) รองลงมาใช้เวลา 1 ชั่วโมง (ร้อยละ 31.43) ครูมีการเตรียมการสอนที่โรงเรียน (ร้อยละ 56.85) และที่บ้าน (ร้อยละ 40.57) สำหรับเอกสารประกอบการสอนที่ครูส่วนใหญ่จัดเตรียมไว้ใช้ในการเรียนการสอน คือ เอกสารที่เป็นแบบฝึกหัดหรือข้อทดสอบ (ร้อยละ 51.11) รองลงมาคือ เอกสารที่เป็นสรุปย่อเนื้อหาจากบทเรียน (ร้อยละ 42.22)

2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สำหรับกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นครูใช้กิจกรรมหลายชนิด กิจกรรมที่ครูใช้มาก คือ การบรรยายและอภิปราย (ร้อยละ 48.25) การสาธิต (ร้อยละ 44.44) และการทดลองและแก้ปัญหา (ร้อยละ 42.22) ลักษณะของกิจกรรมที่ครูส่วนใหญ่ใช้ในการเรียนการสอนจะเป็นกิจกรรมที่ครูได้จากคู่มือครู (ร้อยละ 59.05) และกิจกรรมที่ผสมผสานระหว่างที่คิดขึ้นเองและคู่มือครู (ร้อยละ 51.43)

2.3 การใช้สื่อการสอน

ครูส่วนใหญ่ทำสื่อการสอนใช้เอง (ร้อยละ 98.73) ส่วนครูที่ไม่ได้ทำสื่อการสอนใช้เองนั้นจะซื้อสื่อการสอนสำเร็จรูป และใช้สื่อการสอนที่ทางสำนักการศึกษาจัดส่งมาให้ สื่อการสอนที่ครูส่วนใหญ่ใช้มากคือ ตำราและเอกสารประกอบการเรียน (ร้อยละ 52.70) รองลงมาคือ รูปภาพ (ร้อยละ 49.84) และบัตรคำ (ร้อยละ 36.19) สื่อการสอนที่ครูส่วนใหญ่ไม่เคยใช้ คือ สไลด์ (ร้อยละ 51.75) รองลงมาคือ วิกิทัศน์ (ร้อยละ 47.30) และโทรทัศน์ (ร้อยละ 40.95) สำหรับครูที่ทำสื่อการสอนใช้เองนั้นครูส่วนใหญ่ใช้เวลาทำในวันเสาร์-อาทิตย์ (ร้อยละ 75.24) รองลงมาใช้เวลาในช่วงว่าง (ร้อยละ 71.74) และใช้เวลาในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน (ร้อยละ 55.24)

แนวคิดในการทำสื่อการสอน ครูส่วนใหญ่จะได้แนวคิดจากคู่มือ (ร้อยละ 83.49) รองลงมาได้แนวคิดจากการอบรมและสัมมนา (ร้อยละ 73.33)

2.4 การจัดบรรยากาศในห้องเรียน

การจัดป้ายนิเทศในห้องเรียน ครูได้จัดเปลี่ยนป้ายนิเทศในห้องเรียนแตกต่างกันไป คือ มีการจัดเปลี่ยนเดือนละ 1 ครั้ง (ร้อยละ 42.86) เปลี่ยนตามเนื้อหาที่เรียน (ร้อยละ 36.19) และเปลี่ยนสัปดาห์ละ 1 ครั้ง (ร้อยละ 35.87)

บรรยากาศในห้องเรียนขณะที่สอน ครูส่วนใหญ่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน (ร้อยละ 82.86)

2.5 การวัดและประเมินผล

นอกเหนือจากการสอบปลายภาคแล้ว ครูส่วนใหญ่ทดสอบย่อยนักเรียนในระหว่างภาคเรียน (ร้อยละ 93.97) ทดสอบโดยใช้ข้อสอบวัดรายจุดประสงค์จากหนังสือของสำนักพิมพ์เอกชน (ร้อยละ 66.67) และทดสอบโดยใช้แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น (ร้อยละ 62.86) สำหรับการวัดผลการเรียนของนักเรียนในขณะที่ยังสอน ครูส่วนใหญ่พิจารณาจากการตรวจแบบฝึกหัดในหนังสือแบบฝึกหัดของนักเรียน (ร้อยละ 77.46) รองลงมาครูส่วนใหญ่ทดสอบโดยใช้แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น (ร้อยละ 64.44)

2.6 การสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนให้นักเรียนเป็นรายบุคคล (ร้อยละ 75.24) รองลงมาใช้วิธีมอบหมายให้นักเรียนเก่งสอนนักเรียนอ่อน (ร้อยละ 52.06) และวิธีให้ทำแบบฝึกหัดที่มีความเหมาะสมตามความสามารถของนักเรียน (ร้อยละ 51.11) ส่วนการสอนเสริมให้นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ครูส่วนใหญ่ได้จัดทำแบบฝึกหัดเสริมให้นักเรียน (ร้อยละ 66.03) และจัดทำเอกสารเนื้อหาเพิ่มเติมจากบทเรียนให้นักเรียน (ร้อยละ 51.11) เวลาที่ใช้ในการสอนซ่อมเสริม ครูส่วนใหญ่ใช้เวลาช่วงเย็นหลังเลิกเรียน (ร้อยละ 74.29) รองลงมาใช้เวลาในช่วงพักกลางวัน (ร้อยละ 44.76)

2.7 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการจัดการสอนและแนวปฏิบัติในการแก้ปัญหาและอุปสรรค

จากการสำรวจมีครูเพียงร้อยละ 16.83 ที่มีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้ทำงานมาก ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมการสอน ตรวจแบบฝึกหัด และผลิตสื่อการสอน ครูได้แก้ปัญหานี้โดยทำงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกเวลาราชการ เช่น เตรียมการสอน ผลิตสื่อการสอนในช่วงเย็นหลังเลิกเรียนและที่บ้าน

3. การปฏิบัติงานของครูในด้านการอบรมและแนะแนว

ในด้านการอบรมนักเรียนให้มีความประพฤติดีและมีระเบียบวินัย ครูส่วนใหญ่มีวิธีปฏิบัติโดยกำหนดข้อตกลงเพื่อปฏิบัติร่วมกันภายในห้องเรียน (ร้อยละ 94.29) และมอบหมายงานประจำให้นักเรียนรับผิดชอบ (ร้อยละ 67.94) สำหรับการติดต่อกับผู้ปกครองเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือพฤติกรรมนักเรียน ครูส่วนใหญ่จะติดต่อเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น (ร้อยละ 61.27) โดยใช้วิธีเชิญผู้ปกครองมาพบ (ร้อยละ 84.76) และใช้การติดต่อทางจดหมาย (ร้อยละ 53.02) รวมทั้งการไปพบผู้ปกครองที่บ้าน (ร้อยละ 41.27) แต่ถ้านักเรียนมีปัญหาพฤติกรรมที่เกินความสามารถที่ครูจะให้คำปรึกษาได้ ครูส่วนใหญ่จะใช้วิธีรายงานผู้บริหารเพื่อดำเนินการ (ร้อยละ 77.14)

ในด้านการแนะแนวนักเรียน ครูส่วนใหญ่ศึกษาข้อมูลจากฝ่ายแนะแนวของโรงเรียนเพื่อนำมาใช้ในการแนะแนวนักเรียน (ร้อยละ 60.32) นอกจากนี้ก็ใช้วิธีปรึกษาผู้บริหารโรงเรียน (ร้อยละ 46.35) และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากห้องสมุด (ร้อยละ 44.44)

3.1 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการอบรมและแนะแนวและแนวปฏิบัติในการแก้ปัญหาและอุปสรรค

จากการสำรวจมีครูเพียงร้อยละ 18.10 ที่มีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ครูได้แก้ปัญหานี้โดยพยายามพูดคุยและให้ความรู้ในด้านจิตวิทยากับผู้ปกครองเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือที่ดี

4. การปฏิบัติงานของครูในด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ครูส่วนใหญ่จัดในโรงเรียน คือ กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ (ร้อยละ 93.02) รองลงมาเป็นกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน (ร้อยละ 73.33) และกิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย (ร้อยละ 72.70)

การวางแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีหลายลักษณะทั้งในลักษณะที่จัดตามที่ผู้บริหารมอบหมายกิจกรรมให้คณะครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้รับผิดชอบ (ร้อยละ 60.00) ในลักษณะที่คณะครูในแต่ละโครงการร่วมกันวางแผนและดำเนินการ (ร้อยละ 58.41) และในลักษณะที่คณะครูร่วมกันประชุมวางแผนดำเนินการและแบ่งงานรับผิดชอบ (ร้อยละ 57.46) มีเพียงร้อยละ 5.08 เท่านั้นที่ให้นักเรียนร่วมประชุมวางแผนด้วย

ช่วงเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ครูส่วนใหญ่ใช้เวลาในช่วงชั่วโมงที่มีการเรียนการสอนตามปกติ (ร้อยละ 55.56) รองลงมาจะใช้เวลาช่วงเย็นหลังเลิกเรียน (ร้อยละ 45.71)

4.1 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและแนวปฏิบัติในการแก้ปัญหาและอุปสรรค

จากการสำรวจมีครูเพียงร้อยละ 9.84 ที่มีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องเวลาที่ใช้จ่ายกิจกรรมมีน้อยเนื่องจากต้องใช้เวลาเรียนจัดกิจกรรม ครูได้แก้ปัญหาโดยจัดกิจกรรมในเวลาพักเที่ยงและช่วงเย็นหลังจากโรงเรียนเลิก และสอนชุดช่วยแทนชั่วโมงที่ใช้จ่ายกิจกรรม

5. การปฏิบัติงานของครูในด้านการพัฒนาตนเอง

ครูส่วนใหญ่เลือกอาชีพครูเพราะมีใจรักที่จะประกอบอาชีพครู (ร้อยละ 70.48) ครูหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองโดยการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันหรือวารสารทางวิชาการ (ร้อยละ 97.78) หนังสือพิมพ์รายวันที่ครูส่วนใหญ่อ่านคือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (ร้อยละ 82.86) และหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ (ร้อยละ 67.30) ส่วนวารสารทางวิชาการที่ครูส่วนใหญ่อ่าน คือ วารสารการศึกษา กทม. (ร้อยละ 74.92) ครูส่วนใหญ่นำความรู้จากการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันและวารสารทางวิชาการมาใช้ในการเรียนการสอน (ร้อยละ 94.92) โดยการนำความรู้มาถ่ายทอดให้นักเรียนฟังรวมทั้งบรรยายประกอบบทเรียน (ร้อยละ 42.86)

นอกจากการพัฒนาตนเองแล้ว ครูส่วนใหญ่ยังมีการประชุมปรึกษาเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานในโรงเรียน โดยประชุมกับเพื่อนครูที่สอนในชั้นหรือกลุ่มประสบการณ์เดียวกัน (ร้อยละ 93.65) เรื่องที่ใช้ในการประชุมส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ร้อยละ 83.17) และเรื่องการออกข้อสอบ (ร้อยละ 56.50) โดยใช้เวลาประชุมช่วงเย็นหลังเลิกเรียน (ร้อยละ 58.73) และช่วงพักกลางวัน (ร้อยละ 57.46)

ครูส่วนใหญ่ (ร้อยละ 99.37) ตอบว่าได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนในการเพิ่มความรู้เป็นระยะในลักษณะส่งไปเข้ารับการอบรมทางวิชาการ (ร้อยละ 91.75) ให้ลาศึกษาต่อ (ร้อยละ 61.59) และให้ออกเยี่ยมชมโรงเรียนอื่น ๆ (ร้อยละ 57.46)

5.1 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาตนเองและแนวปฏิบัติในการแก้ปัญหาและอุปสรรค

จากการสำรวจมีครูเพียงร้อยละ 13.65 ที่มีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องมีชั่วโมงสอนมากและมีงานที่ได้รับมอบหมายมากทำให้ไม่มีเวลาว่างที่จะทำกิจกรรมเพื่อการพัฒนาตนเองที่จะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอน ครูได้แก้ปัญหาโดยอ่านหนังสือและทำงานอื่น ๆ เช่นทำเอกสารประกอบการสอนและสื่อการสอนในช่วงเย็นหลังเลิกเรียนและที่บ้าน

6. การปฏิบัติงานของครูในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

ครูส่วนใหญ่ (ร้อยละ 98.73) ตอบว่าโรงเรียนมีโครงการเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยมีวิธีการปฏิบัติในลักษณะที่ผู้บริหารเป็นผู้วางแผนการดำเนินการและสั่งการ (ร้อยละ 58.10) และคณะครูในโครงการร่วมกันวางแผนและดำเนินการ (ร้อยละ 54.60) วิธีการในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ครูส่วนใหญ่จะนำนักเรียนออกไปบำเพ็ญประโยชน์ (ร้อยละ 87.94) ร่วมกิจกรรมตามประเพณีกับชุมชน (ร้อยละ 81.90) และออกไปเยี่ยมเยียนผู้ปกครองหรือบุคคลในชุมชนตามบ้าน (ร้อยละ 41.59) โดยใช้เวลาในวันหยุดราชการ ช่วงเย็นหลังเลิกเรียน และในระหว่างปิดภาคเรียน

การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน ครูส่วนใหญ่ทำหน้าที่จัดส่งเอกสารของโรงเรียนให้แก่นักเรียนนำไปให้ผู้ปกครอง (ร้อยละ 76.51) และจัดทำเอกสารติดต่อกับผู้ปกครอง (ร้อยละ 56.51) รวมทั้งใช้การพูดคุยกับบุคคลในชุมชน (ร้อยละ 48.89)

6.1 ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและแนวปฏิบัติในการแก้ปัญหาและอุปสรรค

จากการสำรวจมีครูเพียงร้อยละ 13.02 ที่มีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องผู้ปกครองไม่มีเวลามาร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดเพราะต้องประกอบอาชีพ ครูได้แก้ปัญหาโดยใช้จดหมายติดต่อหรือฝากเอกสารกับนักเรียนแล้วให้นักเรียนเชิญชวนผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรม และโดยครูไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนหรือผู้ปกครอง

7. การสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

จากการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่นพบว่า ครูมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากการสอนตามปกติอีกคนละ 2-3 หน้าที่ เช่น เป็นเจ้าหน้าที่การเงิน งานลูกเสือและยุวกาชาด งานพัสดุ งานตัดผมนักเรียน งานโครงการอาหารกลางวัน งานศูนย์วิชาการของโรงเรียนและสำนักงานเขต ครูจึงจัดเวลาการทำงานโดยครูทำสื่อการสอน เตรียมการสอน ตรวจสอบแบบฝึกหัดในช่วงโมงว่าง ช่วงพักกลางวัน ช่วงเย็นหลังเลิกเรียนและในวันเสาร์อาทิตย์

สำหรับการจัดเก็บสื่อการสอน เอกสารประกอบการสอนเพื่อนำมาใช้ได้สะดวก ครูจะจัดเก็บเป็นบทเรียนใส่ซองหรือกล่องเก็บไว้ในตู้ในห้องเรียน

8. การสังเกตการสอนของครูในชั้นเรียน

จากการสังเกตการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น พบว่า ครูส่วนใหญ่ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนโดยนักเรียนร่วมกิจกรรมอย่างสนใจ ครูส่วนใหญ่จัดป้ายนิเทศได้ทันสมัยและทันต่อบทเรียน

ครูดำเนินการสอนครบทุกขั้นตอน ครูส่วนใหญ่นำเข้าสู่บทเรียนโดยการทบทวนความรู้เดิม ครูใช้สื่อการสอนทุกครั้งการสอน สื่อการสอนที่ครูใช้มีหลายประเภท เช่น รูปภาพ บัตรคำ ของจำลอง แผนภูมิ ครูใช้กิจกรรมการเรียนการสอนหลายประเภทในการสอนแต่ละครั้ง เช่น การบรรยายและอภิปราย การถามตอบ การปฏิบัติจริง และการสาธิต

9. สิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานในโรงเรียนจนโรงเรียนได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนดีเด่น

จากการสอบถามครูเกี่ยวกับสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานในโรงเรียนจนโรงเรียนได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนดีเด่นเรียงตามลำดับความสำคัญ 5 อันดับ คือ

อันดับที่ 1 ผู้บริหารสร้างเสริมขวัญและกำลังใจให้กับครู เช่น ให้ค่าชมเชย ยกย่องให้ความสนใจในการทำงาน เป็นต้น

อันดับที่ 2 ความรับผิดชอบและการมีจรรยาบรรณครูในตัวของครูเอง

อันดับที่ 3 คณะครูมีความรักใคร่กลมเกลียวและร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

อันดับที่ 4 ผู้บริหารมีโลกทัศน์ที่กว้างและพร้อมที่จะปรับปรุงการทำงานและการเรียนการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ

อันดับที่ 5 โรงเรียนจัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนในทุกกลุ่มประสบการณ์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านการจัดการสอน การอบรมและแนะแนว การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การพัฒนาตนเอง และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการแก้ปัญหาและอุปสรรคมีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ดังนี้

1. การปฏิบัติงานของครูในด้านการจัดการสอน

1.1 การเตรียมการสอน ครูส่วนใหญ่ เตรียมการสอนที่โรงเรียน มีบางคนที่ต้องเตรียมการสอนที่บ้าน อาจเป็นเพราะไม่มีเวลาว่างที่จะใช้ในการเตรียมการสอนเพราะต้องทำกิจกรรมอื่น ๆ ของโรงเรียน จึงต้องใช้เวลาในขณะที่อยู่บ้านเตรียมการสอน

การจัดทำเอกสารประกอบการสอน ครูจัดทำเนื้อหาเพิ่มเติมจากบทเรียนในระดับปานกลาง ซึ่งอาจจะเป็นเพราะทางสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ได้จัดส่งหนังสือและเอกสารประกอบการสอนแจกให้ทุกโรงเรียน และเปิดโอกาสให้โรงเรียนจัดซื้อหนังสือประกอบการสอนเพิ่มเติมได้ในทุกกลุ่มประสบการณ์ ส่วนสรุปย่อเนื้อหาจากบทเรียนและแบบฝึกหัดหรือข้อทดสอบ ครูจัดทำในระดับมาก อาจเป็นเพราะหนังสือส่วนมากไม่มีบทสรุปไว้และครูอาจจะคิดว่า การสรุปบทเรียนและการให้ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือข้อทดสอบมาก ๆ จะทำให้นักเรียนมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น สามารถที่จะรักษาระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้อยู่ในระดับร้อยละ 80 หรือสูงกว่า ดังที่ สัจด์ อูทรานนท์ (2529 : 86-87) กล่าวไว้สรุปได้ว่า การสรุปเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญขั้นหนึ่งของการเรียนการสอน เพราะการสรุปหรือบททวนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้เรียนมา นอกจากนี้ยังเป็นการย้ำให้ผู้เรียนเกิดความจดจำได้ดียิ่งขึ้น และการให้ทำแบบฝึกหัดเป็นการบ้านก็จะเป็นการช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จากการสังเกตครูส่วนใหญ่จะใช้การทบทวนความรู้เดิมในการนำเข้าสู่บทเรียน ซึ่งเป็นวิธีที่ช่วยให้นักเรียนสามารถโยงความรู้เดิมกับบทเรียนใหม่ได้ดีและสามารถนำความรู้มาใช้ในบทเรียนใหม่ได้ถูกต้อง (บุญทัน อยู่ชมบุญ 2529 : 68) การนำเข้าสู่บทเรียนนี้ครูน่าจะใช่วิธีอื่นด้วยนอกเหนือจากการทบทวนความรู้เดิมเพราะจะสร้างความสนใจให้นักเรียนมากขึ้นถ้าได้ใช้หลายวิธีให้สอดคล้องกับบทเรียนและกลุ่มประสบการณ์ ส่วนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ใช้หลาย ๆ วิธีผสมกันทั้งการบรรยายและอภิปราย การสาธิต การทดลอง และแก้ปัญหา การถามตอบและการปฏิบัติจริง กิจกรรมสรุปและประเมินผล ครูส่วนใหญ่ร่วมกันสรุปกับนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สัจด์ อุทราพันธ์ (2529 : 87) กล่าวไว้สรุปได้ว่าการสรุปที่ดีควรจะเป็นการสรุปของผู้เรียนเอง แต่ถ้าหากผู้เรียนไม่สามารถสรุปได้ก็ต้องผู้สอนก็อาจจะเป็นผู้ถามคำถามต่าง ๆ เพื่อชักนำไปสู่การสรุปนั้น ๆ โดยที่ผู้สอนไม่ต้องเป็นผู้สรุปให้แก่ผู้เรียนแต่อย่างใด

การใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน จากการสังเกตครูส่วนใหญ่ใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียน 3-10 นาที สัจด์ อุทราพันธ์ (2529 : 82) ได้เสนอแนะสรุปได้ว่ากิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนควรใช้เวลา 3-5 นาที และอย่างมากไม่ควรเกิน 10 นาที กิจกรรมการเรียนการสอนครูส่วนใหญ่ใช้เวลา 20-40 นาที ซึ่งที่เดวีส์ (Davies, 1978 : 51) เสนอแนะไว้สรุปได้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนควรใช้เวลาประมาณ 15-40 นาที จะเห็นได้ว่าครูใช้เวลากับกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม มีการใช้เวลาเพื่อทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนเพียงเล็กน้อย เช่น การเปลี่ยนห้องเรียนทั้งของครูและของนักเรียนซึ่งทำให้เสียเวลาเรียนไปบ้าง

1.3 สื่อการสอน จากการสังเกตครูใช้สื่อการสอนทุกครั้งที่สอน ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูใช้สื่อการสอนหลายชนิด เช่น สื่อการสอนที่เป็นตำราและเอกสารประกอบการเรียน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยสังเคราะห์กระบวนการหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (2532 : 98) ที่พบว่า การจัดการเรียนการสอนส่วนมากยังเน้นเนื้อหามากกว่ากระบวนการ สื่อการสอนประเภทรูปภาพและบัตรคำก็เป็นสื่อการสอนที่ครูใช้มากอาจเป็นเพราะเป็นสิ่งที่หาได้ง่าย ทำง่าย และทางสำนักงานศึกษาธิการกรุงเทพมหานครก็ได้มีบริการจัดส่งสื่อการสอนประเภทรูปภาพและบัตรคำให้กับโรงเรียนในสังกัด

กรุงเทพมหานครทุกโรงเรียน นอกจากนี้ครูยังใช้สื่อการสอนอื่น ๆ ที่ครูทำขึ้นเอง เช่น กระดาษตะปู บัตรคำตัวเลข สมุดภาพ แผนภูมิ และของจำลองต่าง ๆ ส่วนสไลด์ วิดีทัศน์ และโทรทัศน์นั้น ครูส่วนใหญ่ไม่เคยใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนางเพ็ญเป็ญ (2529 : 135) ที่พบว่าสื่อการสอนที่ครูใช้น้อยที่สุดคือ วิดีทัศน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบางโรงเรียนยังไม่มีสื่อด้านนี้แต่ในโรงเรียนดีเด่นั้นจะมีการใช้วีดิทัศน์ โทรทัศน์ และสไลด์ เพื่อประกอบการสอนเพราะเกณฑ์การประเมินโรงเรียนดีเด่นั้นกำหนดว่าในด้านการสอนจะต้องมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน และสื่อประเภทนี้ทำได้ง่ายในกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะสไลด์นั้นครูที่ไม่เคยใช้มีตัวเลขค่อนข้างสูง สำหรับโรงเรียนดีเด่นั้นจะมีการใช้มากกว่านี้ เพราะทางสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (สำนักการศึกษา กองวิชาการ 2531 : 17) มีบริการจัดอบรมครูสไลด์ทัศนศึกษาปีละ 2 รุ่น รุ่นละ 45 คน เพื่อให้ทำหน้าที่ครูสไลด์ทัศนศึกษาประจำโรงเรียน ซึ่งต้องใช้งบประมาณค่อนข้างสูงในปีงบประมาณ 2532 ใช้งบประมาณ 2,066,000 บาท

ครูส่วนใหญ่ในโรงเรียนดีเด่นั้นทำสื่อการสอนใช้เอง จากการสำรวจพบว่า สื่อการสอนของโรงเรียนดีเด่นั้นไม่เพียงพอ ครูจึงต้องทำสื่อการสอนเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าครูมีความตั้งใจในการสอนและมีความรับผิดชอบสูง เวลาที่ใช้ในการทำสื่อการสอน ครูส่วนใหญ่ใช้เวลาในวันเสาร์-อาทิตย์ แสดงให้เห็นถึงความเสียสละของครูที่ไม่ได้ใช้เวลาในการสอนมาทำสื่อการสอน โดยเฉพาะครูในโรงเรียนดีเด่นั้นต้องทำกิจกรรมอื่น ๆ ของโรงเรียนทำให้ไม่มีเวลา ดังที่งานวิจัยของมณฑล คงอุทัยกุล (2530 : 89) สรุปได้ว่าครูส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านการผลิตอุปกรณ์ คือ ขาดเงินในการจัดซื้อวัสดุและไม่มีเวลาผลิต

1.4 บรรรยากาศในชั้นเรียน จากการวิจัยพบว่าครูเปลี่ยนป้ายนิเทศในห้องเรียนเดือนละ 1 ครั้ง ป้ายนิเทศที่จัดมีความทันสมัยต่อเหตุการณ์และกลุ่มประสบการณ์ที่สอน ดังที่ ทักสินี ผลเนืองมา (2526 : 47) กล่าวไว้สรุปได้ว่าการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอนนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะช่วยให้ครูสอน และนักเรียนอยากเรียน โดยเฉพาะการจัดป้ายนิเทศที่ดึงดูดความสนใจและเข้ากับบทเรียน ดังนั้น การจัดป้ายนิเทศจึงควรจัดเปลี่ยนไปตามบทเรียน แต่ครูในโรงเรียนดีเด่นั้นอาจมีปัญหาในเรื่องของเวลาจึงจัดเปลี่ยนป้ายนิเทศได้เพียงเดือนละ 1 ครั้ง ส่วนบรรยากาศในชั้นเรียนจากการสำรวจและการสังเกตสรุปได้ว่านักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและร่วมกิจกรรมอย่างสนใจ แสดงให้เห็นว่าครูมีความเข้าใจในการสอนเป็นอย่างดี ให้โอกาสนักเรียนแสดงออกและร่วมกิจกรรมทำให้นักเรียนได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนเอง

เต็มที่จะช่วยให้เรียนสำเร็จได้มากขึ้น ดังที่งานวิจัยของประนอม ทวีกาญจน์ (2526 : 61) พบว่าการที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน สนใจเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จะมีแนวโน้มที่ช่วยให้นักเรียนมีผลการเรียนสูงขึ้น

1.5 การวัดผลและประเมินผล จากการวิจัยพบว่านอกเหนือจากการสอบภาคปลายแล้ว ครูส่วนใหญ่ทดสอบย่อยนักเรียนในระหว่างภาคเรียนโดยใช้ข้อสอบวัดรายจุดประสงค์จากหนังสือของสำนักพิมพ์เอกชนและใช้ข้อทดสอบที่ครูทำขึ้นเอง สำหรับวัดความเข้าใจของนักเรียนเป็นระยะ ๆ แสดงให้เห็นว่าครูมีการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ สำหรับหนังสือวัดรายจุดประสงค์ของสำนักพิมพ์เอกชน ถ้าครูได้นำมาใช้ในชั้นวัดผลและประเมินผลเป็นบางครั้งก็จะเป็นผลดี แต่ถ้าครูนำมาใช้ทุกครั้งหรือใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนอันหนึ่ง โดยที่ครูไม่ได้สอนเนื้อหาในกลุ่มประสบการณ์นั้น ๆ ก็จะไม่เกิดผลดี ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ครูจะต้องพิจารณาใช้ให้ถูกต้องในเรื่องของการวัดผลการเรียนของนักเรียนในขณะที่สอน ครูส่วนใหญ่ใช้หลายวิธี คือ พิจารณาดูจากการตรวจแบบฝึกหัดในหนังสือแบบฝึกหัด การตรวจแบบทดสอบที่ครูทำขึ้นเอง แบบฝึกหัดในหนังสือแบบเรียน การถาม-ตอบ และการปฏิบัติจริงของนักเรียน การวัดผลหลายวิธีช่วยทำให้ครูวัดผลได้ครอบคลุม

1.6 การสอนซ่อมเสริม ครูในโรงเรียนดีเด่นส่วนใหญ่สอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยวิธีสอนนักเรียนเป็นรายบุคคล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูเห็นว่านักเรียนแต่ละคนอาจมีปัญหาแตกต่างกันไป ดังที่กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2531 : 428-434) กล่าวไว้สรุปได้ว่า วิธีสอนที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนคนหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่งอาจจะไม่เหมาะสมกับนักเรียนคนอื่นหรือกลุ่มอื่นก็ได้ ดังนั้นการสอนซ่อมเสริมจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นอย่างมาก และหากสามารถทำได้โดยเป็นการสอนตัวต่อตัวก็จะเป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะผู้สอนสามารถจะเลือกใช้วิธีสอนและอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคนได้ดี

นอกจากนี้ครูส่วนใหญ่ ยังสอนเสริมให้กับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วย นับว่าเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้อง ดังที่ ศรียา และประภัสร์ นิยมธรรม (2525 : 24) ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า การสอนซ่อมเสริมจะรวมการแก้ไขข้อบกพร่อง และการสอนเพื่อเสริมสมรรถภาพของเด็ก ฉะนั้นนักเรียนที่เรียนโดยไม่มีปัญหาใด ๆ ก็จะได้รับส่งเสริมให้มีโอกาสพัฒนาความสามารถตามสมรรถวิสัยของเขา เพราะครูส่วนใหญ่มักจะสอนให้กับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเท่านั้น

2. การปฏิบัติงานของครูในด้านการอบรมและแนะแนว

จากการวิจัยพบว่า ในด้านการอบรมนักเรียนให้มีความประพฤติดีและมีระเบียบวินัย ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีกำหนดข้อตกลงชั้นเพื่อปฏิบัติในห้องเรียน ซึ่งตรงกับที่กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2531 : 238) ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ครูสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งระเบียบเรียบร้อยและการมีวินัยให้กับนักเรียนได้ โดยร่วมกับนักเรียนวางแผนกฎเกณฑ์และวิธีดำเนินงานภายในชั้นเรียนอย่างมีระบบ

ในด้านการแนะแนวนักเรียนที่เกี่ยวกับการติดต่อกับผู้ปกครอง เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือพฤติกรรมนักเรียน ครูส่วนใหญ่จะติดต่อเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น และใช้วิธีเชิญผู้ปกครองมาพบที่โรงเรียน แต่จากงานวิจัยของสิริเพ็ญ เอมละออง (2531 : 141) พบว่าผู้บริหารโรงเรียนดีเด่นวิธีที่จะให้ผู้ปกครองและครูร่วมกันแก้ไขและปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียน โดยจัดโครงการประชุมผู้ปกครองภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งทำให้ครูและผู้ปกครองมีการปฏิสัมพันธ์กัน เกิดความเข้าใจที่ต่อกัน นับว่าเป็นวิธีการที่ดี ฉะนั้นการติดต่อกับผู้ปกครองของครูในโรงเรียนดีเด่นจึงค่อนข้างน้อย เพราะไม่มีการกำหนดเป็นแผนงาน การติดต่อกับผู้ปกครองควรจะกำหนดไว้ในแผนงานเพื่อครูและผู้ปกครองจะได้ร่วมกันสนทนาคำถาม และแก้ปัญหานักเรียน แม้ว่าจะจะเป็นปัญหาเล็กน้อยก็ตาม เพราะปัญหาเล็กน้อยสามารถนำไปสู่ปัญหาใหญ่ได้ต่อไป

3. การปฏิบัติงานของครูในด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

จากการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้จัดขึ้นในสถานศึกษา กิจกรรมที่ครูส่วนใหญ่จัดได้แก่ กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิทธิพล ร่มประพันธ์ (2529 : 69) ที่พบว่า ครูและนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่ากิจกรรมที่ทางโรงเรียนควรจัดในระดับมากกิจกรรมหนึ่งคือ การจัดกิจกรรมวันสำคัญตามประเพณีท้องถิ่น ส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ครูจัดน้อย คือ กิจกรรมการบรรยายความรู้ต่าง ๆ จากวิทยากร และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร สุทธิ (2529 : 95) ที่พบว่าค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน และจากการวิจัยของชานัญ วัฒนะ (2529 : 435) ก็พบว่า โรงเรียนมีปัญหาในด้านการใช้แหล่งทรัพยากรในชุมชนในระดับมาก คือ โรงเรียนไม่มีงบประมาณเพื่อเป็นค่าตอบแทน รวมทั้งปัญหาในด้านเวลาว่างของวิทยากร

ในด้านกาวางแผนการจัดกิจกรรมเป็นไปในลักษณะที่ผู้บริหารมอบหมายให้คณะครูในแต่ละกลุ่มประสบการณ์รับผิดชอบ จากนั้นครูก็จะร่วมกันวางแผนและดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมายต่อไปซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอิทธิพล ร่มประณีต (2529 : 83) ที่พบว่าโรงเรียนที่จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้ดีแต่เมื่อกำหนดแผนงานโดยฝ่ายบริหารมอบหมายงานให้บุคลากรที่รับผิดชอบพร้อมชักชวนความเข้าใจ แล้วบุคลากรที่รับผิดชอบจะจัดเตรียมงานทั้งหมด สำหรับเวลาที่ใช้จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นครูส่วนใหญ่ใช้เวลาในช่วงที่มีการเรียนการสอนตามปกติ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาในการจัดกิจกรรมเพราะช่วงเวลาที่จัดกิจกรรมจะมีน้อยจึงไม่สามารถจะใช้เวลาได้มากนักเพราะจะทำให้เวลาของการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ลดน้อยลงทำให้ครูสอนไม่ทันตามหลักสูตร ครูควรจะใช้เวลานอกเวลาเรียนอาจจะเป็นช่วงพักกลางวัน ช่วงเย็นหลังเลิกเรียน หรือในวันเสาร์-อาทิตย์จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้เวลาเรียนทำให้ดูเหมือนว่าครูให้ความสำคัญกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากกว่าการเรียนการสอนตามปกติ

4. การปฏิบัติงานของครูในด้านการพัฒนาตนเอง

ครูในโรงเรียนประถมศึกษาเด็กระดับส่วนใหญ่มีใจรักที่จะประกอบอาชีพครู จากงานวิจัยของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526 : 35) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจะอยู่ในระดับสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง คือ ครู โดยเฉพาะครูต้องมีทัศนคติที่ดีและรักอาชีพครูด้วย แต่ครูส่วนใหญ่ไม่ได้เลือกอาชีพครูด้วยใจรัก และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่ออาชีพครู จึงขาดความเอาใจใส่ต่องานในหน้าที่การเรียนการสอนซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในที่สุด ดังนั้นเมื่อครูส่วนใหญ่ในโรงเรียนดีเด็มีใจรักที่จะประกอบอาชีพครูก็ย่อมจะเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน และมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ครูส่วนใหญ่ศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันและวารสารทางวิชาการ ดังที่กาญจนา คุณารักษ์ (2527 : 171-172) กล่าวว่า ครูที่ดีจะต้องพยายามศึกษาข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่ง หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมโดยค้นหาความรู้ให้แก่ตนเองแล้วนำมาปรับเข้ากับการเรียนการสอน สำหรับวารสารทางวิชาการที่ครูส่วนใหญ่อ่านคือ วารสารการศึกษา กทม. ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครได้จัดส่งวารสารการศึกษา กทม. ไปให้ห้องสมุด

โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครทุกโรงเรียน จะเน้น วารสารการศึกษา กทม. จึงเป็นวารสารที่ครูส่วนใหญ่ได้อ่านและได้ความรู้มาพัฒนาความรู้ความสามารถ ดังที่ผลการวิจัยพบว่าครูส่วนใหญ่นำความรู้ที่ได้จากการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันและวารสารทางวิชาการมาถ่ายทอดให้แก่นักเรียนฟังรวมทั้งบรรยายประกอบบทเรียน

นอกจากการพัฒนาตนเองแล้ว ครูส่วนใหญ่ในโรงเรียนยังได้ร่วมกันพัฒนาการทำงานในโรงเรียน โดยครูในระดับชั้นหรือกลุ่มประสบการณ์เดียวกันจะร่วมประชุมปรึกษากันเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เวลาที่ใช้ในการประชุมจะเป็นช่วงเย็นหลังเลิกเรียนและช่วงพักกลางวัน แสดงให้เห็นว่าครูในโรงเรียนนี้เด่นต้องใช้เวลาที่นอกเหนือจากชั่วโมงสอนในการทำกิจกรรมอื่น ๆ ของโรงเรียนทำให้ครูเห็นว่าเรื่องนี้เป็นปัญหาในการพัฒนาตนเอง คือ ชั่วโมงสอนและงานที่ได้รับมอบหมายมีมากทำให้ไม่มีเวลาว่าง ครูจึงต้องใช้เวลาในช่วงเย็นและเวลาที่บ้านในการพัฒนาตนเองโดยการอ่านหนังสือเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและทำงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายรวมทั้งงานในหน้าที่เช่น การเตรียมการสอน และการทำสื่อการสอน เป็นต้น

5. การปฏิบัติงานของครูในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

การปฏิบัติงานของครูในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น จากการวิจัยครูส่วนใหญ่ ตอบว่าโรงเรียนมีโครงการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และผู้บริหารวางแผนการดำเนินการ และสั่งการ ซึ่งตรงกับหลักการบริหารการศึกษาที่สมพร สุกตัญญู (2525 : 69) กล่าวไว้สรุปได้ว่าโรงเรียนควรเป็นผู้นำชุมชน เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับชุมชนเพราะการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้โรงเรียนทราบปัญหาและความต้องการของชุมชน

กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนพบว่าครูนำนักเรียนไปบำเพ็ญประโยชน์ให้กับชุมชน และร่วมกิจกรรมตามประเพณีกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชานาญ วัฒนะ (2529 : 511) ที่พบว่า ครูสัมพันธ์กับชุมชนมากที่สุดในลักษณะพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมของชุมชน และตรงกับนโยบายของกรุงเทพมหานครที่ต้องการเน้นให้โรงเรียนสัมพันธ์กับชุมชนในทุกรูปแบบ

ช่วงเวลาที่ใช้ในการร่วมกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า ครูใช้เวลาจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในวันหยุดราชการ ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ปกครองต้องทำงานและหยุดงานในวันหยุดราชการ ครูจึงต้องจัดกิจกรรมวันหยุดราชการเพื่อผู้ปกครอง

สามารถมาร่วมกิจกรรมได้ หรืออาจเป็นเพราะครูไม่มีเวลาทำกิจกรรมสัมพันธ์ชุมชนในวันทำการ เพราะต้องทำกิจกรรมอื่น ๆ ของโรงเรียนและงานสอนที่มีมาก อย่างไรก็ตามนับได้ว่าครูในโรงเรียนดีเด่นอุทิศเวลาให้กับการทำงานเป็นอย่างมาก

สิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานในโรงเรียนจนโรงเรียนได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนดีเด่น

ผลการวิจัยพบว่าสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานในโรงเรียนจนโรงเรียนได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนดีเด่น อันดับแรก คือ การที่ผู้บริหารสร้างเสริมขวัญและกำลังใจให้กับครู เช่น ให้ค่าชมเชยยกย่อง ให้ความสนใจในการทำงาน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริเพ็ญ เอมละออง (2531 : 155) ที่พบว่าสิ่งที่ครูต้องการให้สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติเร่งดำเนินการอย่างรีบด่วน เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นอันดับแรก ได้แก่ การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูประถมศึกษา จะเห็นได้ว่าขวัญและกำลังใจมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะจะช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังที่ สุลล วังสินธ์ (2531 : 37) กล่าวว่า สิ่งที่จะทำให้ครูเกิดพลังในการสอนก็คือ การที่ผู้บริหารให้ความสนใจและทำให้ครูผู้สอนมีความพึงพอใจในงานที่ตนเองทำ มีความรู้สึกเกี่ยวกับความสำเร็จของงานและให้การยกย่อง ฉะนั้น เมื่อผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่นสร้างเสริมขวัญและกำลังใจให้กับครูในโรงเรียนย่อมทำให้ครูเกิดความพึงพอใจและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้ครูมีความกระตือรือร้น และทำงานได้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และกระตุ้นให้ครูได้ใช้ความสามารถ ความรู้และความรับผิดชอบของตนเองอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงาน

1. ควรมีการติดตามผลการอบรมครูในการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ สไลด์ วิดีทัศน์ และโทรทัศน์ เพื่อสำรวจว่าครูได้นำความรู้จากการอบรมมาใช้เพียงใด
2. สำนักงานการศึกษาควรจะทำโครงการเกี่ยวกับการใช้สื่อแต่ละชนิดที่สัมพันธ์กับบทเรียนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ อาจทำเป็นแผนรายปี หรือแผนรายภาค โดยให้ครูในกลุ่มโรงเรียนเดียวกันร่วมกันจัดทำ และมีศึกษานิเทศก์เป็นผู้ประสานงาน ร่วมกันจัดทำ

ตารางการใช้สื่อ โดยพิจารณาว่าบทเรียนใดควรใช้สื่อประเภทใดบ้าง และสื่อชนิดนั้นมีหรือไม่มี สำนักการศึกษาให้บริการให้ยืมหรือไม่ หรือโรงเรียนใดมีสื่อชนิดนี้ที่จะบริการให้ยืม สื่อการสอนประเภทใดที่ไม่มี ครูในกลุ่มโรงเรียนอาจร่วมกันจัดทำ หรือให้โรงเรียนแต่ละโรงเรียนรับผิดชอบผลิตสื่อชนิดหนึ่ง ๆ แจกให้โรงเรียนในกลุ่ม จากการทำตารางการใช้สื่อจะทำให้ครูเตรียมการสอนได้สะดวกขึ้น และสามารถใช้อุปกรณ์การสอนมากขึ้น

3. ควรมีการจัดทำโครงการกลุ่มสัมพันธ์ และการทำงานในระบบคิวิซี ซึ่งจะทำให้ครูและผู้บริหารสำนักในหน้าที่ของตนเอง มีความรักในหน่วยงาน เห็นคุณค่าของตนเองในฐานะที่เป็นภาคีสำคัญที่จะทำให้หน่วยงานเจริญก้าวหน้า เพราะเมื่อครูเห็นคุณค่าของตนเองแล้วก็จะตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ จะส่งผลไปสู่งานที่มีประสิทธิภาพ

4. ควรมีการสัมมนาระหว่างผู้บริหาร โดยการเชิญผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น มาพูดถึงหลักการบริหารงาน รวมถึงหลักการสร้างเสริมขวัญและกำลังใจให้กับครู เพื่อผู้บริหารจากโรงเรียนอื่น ๆ จะได้นำไปพัฒนาการปฏิบัติงานต่อไป

5. กองแผนและวิจัยของสำนักการศึกษา ควรจัดวิทยากรให้การอบรม และเป็นพี่เลี้ยงแก่ครูในการพัฒนาการทำวิจัย เพื่อให้ครูได้ทำการวิจัยมากขึ้น อาจให้ครูในกลุ่มโรงเรียนเดียวกันร่วมกันทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้ เช่น การทำแบบฝึกหัดเสริม เมื่อวิจัยแล้วได้ผลดีอาจผลิตเป็นรูปเล่มเผยแพร่

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารและครู

1. ควรมีการพบปะกับผู้ปกครองให้มากขึ้น อาจจัดปีละ 2 ครั้ง โดยจัด สัปดาห์พบผู้ปกครองที่โรงเรียนหลังจากเปิดเรียนภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ได้ ประมาณ 2 สัปดาห์ เช่น ใช้ชื่อว่า สัปดาห์พ่อแม่-ครู หรือสัปดาห์ศิษย์-ลูก เป็นต้น ครูจะพบผู้ปกครองเป็นกลุ่มย่อยครั้งละประมาณ 10 คน ใช้เวลาช่วงเย็นหลังเลิกเรียนวันละ ประมาณ 2 ชั่วโมง โดยภาคต้นอาจแจ้งแผนงาน แนวทางการอบรมนักเรียน และเรื่อง การเรียนการสอน ภาคปลายเป็นการติดตามผล ก็ฟ้าสัมพันธ์ผู้ปกครอง-ครู การแสดงร้านค้า และงานแสดงผลงานนักเรียนประจำปี เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น สังกัดหน่วยงานอื่น
2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ของครูกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย